

ZDENĚK SVĚRÁK: Obecná škola

Filmové povídky píšu rovnou tak, abych z nich potom za pomoci nůžek a lepidla snadno udělal literární scénář. Vlastně tedy máte v ruce text, podle něhož byla natočena Obecná škola, film o mém vlastním dětství režírovaný mým vlastním dítětem. To jsou věci...

(autor)

„Taťka jde. Dneska si vzal kolo, tak je doma dřív," řekne spokojeně. A tím idyla končí.

Na prahu kuchyně stane promočené strašidlo. Špinavý kus kalu se mu táhne od pasu vzhůru přes prsa až na zablácený obličej, z něhož zůstaly čisté jen oči, plné děsivé výčitky.

„Kde jsou moje blatníky?" ptá se blátivec podruhé, tentokrát už na cestě ke kredenci. A jak zběsile přehrabuje zásuvku, je vidět, že má i na zádech pruh řídkého bláta. Maminka ví, co tatínek hledá, a vyskočí od šicího stroje, aby dítě chránila svým tělem. Otec má v ruce největší vařečku, kterou v kredenci vystrachal. Eda zvrhne hrnek a mléko se rozlije po ubruse s vyšívanými kvítky.

„Tou ne!" vykřikne maminka a dá tatínkovi do ruky menší vařečku.

„Taťko, jestli ho zmrzačíš!"

„Neschovávej se za ženskou, zbabělče!" zvolá otec. Eda nechce být zbabělec. Statečně, ale s pláčem na krajíčku vyjde tedy z úkrytu matčina těla. Paní Součková si zakryje oči.

Rosenhaim jde uličkou k němu, stále ještě neztratil glanc, ještě se usmívá.

„Jak se jmenuješ, chlapče?" zeptá se celkem mírně učitel.

„Rosenhaim."

„Jdeš pozdě, Rosenhaime, víš o tom?"

„Vo fous," ohradí se tázaný.

Třída se tomu chce zasmát, ale Hnízdo to jediným přejezdem svých očí v zárodku potlačí. Učitel pohlédne na své letecké hodinky s fosforovými číslicemi v černém poli a řekne:

„O čtyři a půl minuty."

Pak učitelova chlupatá ruka sáhne pod stůl pro něco, co tu nebývalo. Je to rákoska.

„Nastav ruku."

Rosenhaim nevěří svým očím, v jakých změněných poměrech se octl, ale ruku nastaví. Na dlaň dopadne štípaný úder.

„Druhou...”

I druhou Rosenhaim nastaví.

„Dvě za pozdní příchod,” vysvětluje učitel a pokynem ruky si vyžádá další nastavování.

„Dvě za hvízdání pod oknem...”

„To jsem nehvízdal já!” vzepře se delikvent.

„A dvě za lhaní,” uzavře Hnízdo při šesté ráně.

Jsou to očividně rány bolestné, protože otrlý Rosenhaim má slzy v očích. Cestou do lavice si je setře rukávem a zvolá v potlačeném pláči:

„Bít se nesmí. Se řekne doma!”

„Má pravdu ten chlapec?” přikývne učitel a začne přecházet po třídě, vrzaje pravidelně kůží svých holínek. „Tělesné tresty jsou na našich školách nepřípustné. Až na jednu výjimku. A tou je tato třída. Třída, která přivede svou učitelku do blázince, se naopak bít musí a je na to výnos ministerstva školství. Jestli vás to zajímá, je to výnos číslo 284/C/ 45.”

Za naprostého ticha ohne učitel Hnízdo rákosku do oblouku a pokračuje: „Budu vás trestat tímto středověkým nástrojem, dokud se budete chovat jako ve středověku. A jelikož to budu dělat nerad a jen pro vaše dobro, bude pravidlem, že mi každý za exekuci poděkuje a podáme si ruce na znamení, že naše přátelství neutrpělo újmu. Předvedeme si to na těchto dvou chlapcích, kterým nevádí, že mluvím a klidně se baví.

Tonda s Edou dostanou na každou dlaň po jedné ráně. Když poděkují, učitel jim potřese pravicí. Pátá třída zírá v němém úžasu, jako by nestačila všechny ty novoty pojmout. Je to exhibice. Je to od Hnízda herecká práce, která se nemíjí účinkem.

„Na tuto školu dávají učitele za trest. Do vašeho rajónu, jak mi bylo řečeno, se před válkou odvažovali policisté pouze na koních a vždy ve dvou. Já si tuto nechvalně známou školu vybral, protože jsem si zvykl se dobrovolně hlásit do první linie. Nebál jsem se fašistů, nevím proč bych si neměl poradit s vámi.”

... včerejší grázlové sedí s rukama za zády a vypadá to dokonce že tak sedí rádi. Lidové úsloví by řeklo, že možná potřebovali kázeň jako prase drbání.